

Тетяна ПИСЬМЕННА

*кандидат економічних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна, t.pysmenna@tneu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8055-545X*

Надія ЛУБКЕЙ

*кандидат економічних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна, n.lubkey@tneu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8607-4646*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

Вступ. Актуальність теми наукового дослідження обґрунтовується тим, що на часі – застосування новітніх підходів до управління соціальними ризиками, які супроводжують розвиток суспільства. Саме завдяки розробленню та реалізації соціальних проєктів можна забезпечити зменшення ймовірності настання негативних наслідків від проблем соціального характеру.

Мета – обґрунтувати теоретико-прикладні основи функціонування соціальних проєктів за рахунок різних джерел фінансування в умовах поширення ризикових обставин соціального характеру.

Методи. У процесі дослідження застосовано такі методи наукового пізнання, як: аналіз і синтез, індукція та дедукція, спостереження, порівняння.

Результати. Простежено за кількома науковими підходами вітчизняних науковців до розкриття сутності соціального ризику. Серед них виокремлено підхід, який вкладає у сутність цього поняття соціально значущу обставину об'єктивного характеру, у разі настання якої громадяни не здатні самостійно утримувати себе та потребують додаткового матеріального захисту з боку держави.

У досліджуваних дефініціях соціального проєкту виокремлено таку складову, як мета його реалізації. Проєкти соціального розвитку спрямовані на здійснення соціальних змін, якими можуть бути: зниження бідності, покращення добробуту, побудова елементів громадянського суспільства тощо.

Підтримано науково-експертну думку про те, що для розроблення та реалізації соціальних проєктів важливо обґрунтувати їхню доцільність за низкою показників. Серед них – соціальний ефект, що відображає міру задоволеності населення якістю життя, та соціальна ефективність, яка свідчить про підвищення якості життя людей у результаті соціально-інвестиційної діяльності.

Визначено різні види соціальних проєктів, залежно від того, які джерела ресурсів використовують для їх фінансування. Проаналізовано вітчизняну практику реалізації соціальних проєктів, фінансову участь в яких беруть міжнародні фінансові організації.

Висновки. За результатами проведеного наукового дослідження зроблено висновки про те, що, по-перше, на сьогодні соціальні ризики набули поширення, по-друге, для зменшення їх негативного впливу на суспільство розробляють соціальні проєкти, по-третє, для їх реалізації залучають фінансові ресурси з різних джерел. Окреслено перспективи подальших наукових досліджень у напрямку обґрунтування прикладних аспектів функціонування проєктів соціального спрямування за рахунок різних джерел фінансових ресурсів в Україні.

Ключові слова: соціальні ризики, соціальні проєкти, доцільність проєктів у соціальній сфері, соціальний ефект інвестицій, соціальна ефективність інвестицій, джерела фінансування соціальних проєктів, соціальні проєкти з міжнародною фінансовою участю.

Рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 15.

Татьяна ПИСЬМЕННАЯ

кандидат экономических наук, доцент, Запорожский национальный университет, Тернополь, Украина

Надежда ЛУБКЕЙ

кандидат экономических наук, доцент, Запорожский национальный университет, Тернополь, Украина

ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ В УСЛОВИЯХ РАСПРОСТРАНЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ РИСКОВ

Введение. Актуальность темы научного исследования обосновывается тем, что на времени – применение новых подходов к управлению социальными рисками, которые сопровождают развитие общества. Именно благодаря разработке и реализации социальных проектов можно обеспечить уменьшение вероятности наступления негативных последствий от проблем социального характера.

Цель – обосновать теоретико-прикладные основы функционирования социальных проектов за счет различных источников финансирования в условиях распространения рискованных обстоятельств социального характера.

Методы. В процессе исследования применены такие методы научного познания, как: анализ и синтез, индукция и дедукция, наблюдение, сравнение.

Результаты. Прослежено несколько научных подходов отечественных ученых к раскрытию сущности социального риска. Среди них выделено подход, который вкладывает в сущность этого понятия социально значимое обстоятельство объективного характера, при наступлении которого граждане не способны самостоятельно содержать себя и требуют дополнительной материальной защиты со стороны государства.

В исследуемых дефинициях социального проекта выделено такую составляющую, как цель его реализации. Проекты социального развития направлены на осуществление социальных изменений, которыми могут быть снижение бедности, улучшение благосостояния, построение элементов гражданского общества и т. д.

Поддержано научно-экспертное мнение о том, что при разработке и реализации социальных проектов важно обосновать их целесообразность по ряду показателей. Среди них – социальный эффект, отражающий степень удовлетворенности населения качеством жизни, и социальная эффективность, которая свидетельствует о повышении качества жизни людей в результате социально-инвестиционной деятельности.

Определены различные виды социальных проектов в зависимости от того, какие источники ресурсов используются для их финансирования. Проанализировано отечественную практику реализации социальных проектов, финансовое участие в которых принимают международные финансовые организации.

Выводы. *По результатам проведенного научного исследования сделаны выводы о том, что, во-первых, сегодня социальные риски получили распространение, во-вторых, для уменьшения их негативного влияния на общество разрабатываются социальные проекты, в-третьих, для их реализации привлекаются финансовые ресурсы из разных источников. Очерчены перспективы дальнейших научных исследований в направлении обоснования прикладных аспектов функционирования проектов социальной направленности за счет различных источников финансовых ресурсов в Украине.*

Ключевые слова: *социальные риски, социальные проекты, целесообразность проектов в социальной сфере, социальный эффект инвестиций, социальная эффективность инвестиций, источники финансирования социальных проектов, социальные проекты с международным финансовым участием.*

Tetiana PYSMENNA

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine, t.pysmenna@tneu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-8055-545X

Nadiya LUBKEY

Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine, n.lubkey@tneu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-8607-4646

FINANCIAL ASPECTS OF SOCIAL PROJECTS IMPLEMENTATION IN THE CONTEXT OF THE SOCIAL RISKS SPREAD

Introduction. *The relevance of the research topic is justified by the fact that the application of the latest approaches to the management of social risks that accompany the development of society is becoming quite an urgent matter. Both the development and implementation of social projects make it possible to reduce the likelihood of negative consequences of social problems.*

The purpose of the article is to substantiate the theoretical and applied foundations of the functioning of social projects through various sources of funding in the context of the spread of risky social circumstances.

Methods. *Among the various scientific research methods applied in the paper are analysis and synthesis, induction and deduction, observation and comparison.*

Results. *Several scientific approaches of domestic scientists to the essence of social risk have been analyzed. Among them is the approach that puts into the essence of this concept*

a socially significant circumstance of an objective nature, in the event of which citizens are becoming unable to support themselves and need additional material protection from the state.

In the studied definitions of the social project such component as the purpose of its realization is defined. Social development projects are aimed at implementing social change, such as poverty reduction, improving welfare, building elements of civil society, and so on.

The paper supports scientific and expert opinion stating that while developing and implementing social projects it is important to justify their feasibility on a number of indicators. Among them are the social effect, which reflects the degree of satisfaction of the population with the quality of life, and social efficiency, which indicates an improvement in the quality of life of people as a result of social investment activities.

Different types of social projects are identified depending on what kinds of resources are used to finance them. The domestic practice of implementation of social projects with financial participation of international financial organizations is analyzed.

Conclusions. *According to the results of the research, it is concluded that, firstly, social risks have become widespread today, secondly, social projects are being developed to reduce their negative impact on society, and thirdly, financial resources from various sources are involved for their implementation. Prospects for further research in substantiating applied aspects of the functioning of social projects at the expense of various kinds of financial resources in Ukraine are outlined.*

Keywords: *social risks, social projects, expediency of projects in the social sphere, social effect of investments, social efficiency of investments, sources of financing of social projects, social projects with international financial participation.*

JEL Classification: H53, I38.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розбудови України як соціальної держави та набуття нею ознак самодостатньої європейської країни актуалізуються чисельні проблеми соціального характеру. Їх виникнення пов'язують із соціальними ризиками, що супроводжують розвиток суспільства загалом. Саме тому на часі – застосування новітніх підходів до управління соціальними ризиками, які дають змогу зменшити ймовірність настання негативних наслідків від проблем соціального характеру. Зокрема, успішно вирішити соціальні завдання можна шляхом розроблення та реалізації соціальних проєктів, які дають змогу досягти запланованого результату за короткий термін, здійснювати цілеспрямований вплив на визначені об'єкти, а також вийти за рамки стандартних управлінських процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику у сфері управління соціальними проєктами в умовах поширення ризикових обставин соціального характеру досліджують багато вітчизняних науковців. Зокрема, у своїх наукових працях до неї звертаються: В. Кривошеїн [1], С. Кропельницька, Т. Мигович, М. Кулеша-Любінець [2], Н. Геращенко [3], С. Чернета, О. Незбрицька [4], Т. Кулініч, О. Пермінова [5], Т. Безверхнюк [6], О. Пономаренко [7], В. Шкуро [8], О. Філімонова, А. Шинкарюк [9], Г. Герасименко [10].

Названі вітчизняні науковці досліджують окреслену вище проблематику за такими напрямками: визначення нетрадиційних соціальних ризиків в умовах постсучасного розвитку суспільства; розкриття сутності соціальних проєктів за різними науковими

підходами, з'ясування їх відмінних характеристик та розмежування на види за певними критеріями; обґрунтування теоретичних засад розроблення та реалізації соціальних проєктів, а також процесу управління ними; встановлення факторів і причин поширення нових соціальних проєктів, а також обґрунтування їхнього значення у задоволенні потреб громадян або вирішенні назрілих соціальних проблем; з'ясування джерел та інструментів фінансування соціальних проєктів в Україні й за кордоном; розкриття ролі міжнародних донорських організацій у реалізації різних складових соціальних реформ в Україні; розроблення методичного підходу до обґрунтування доцільності реалізації соціального проєкту.

Попри те, що вітчизняні науковці зробили вагомий вклад у розвиток теоретичних засад управління соціальними проєктами, вбачаємо за необхідне долучитися до процесу творення наукової думки у частині обґрунтування теоретико-прикладних аспектів реалізації соціальних проєктів за рахунок різних джерел фінансових ресурсів під визначені види соціальних ризиків.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретико-прикладних основ функціонування соціальних проєктів за рахунок різних джерел фінансування в умовах поширення ризикових обставин соціального характеру. Для її досягнення необхідне вирішення таких завдань: визначення соціальних ризиків, під які розробляють соціальні проєкти; обґрунтування теоретичних основ функціонування соціальних проєктів; розкриття прикладних аспектів реалізації соціальних проєктів із різних джерел фінансування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У колі вітчизняних науковців зроблено узагальнення, що сутність соціального ризику розкривається через ймовірність втрати людиною матеріальних засобів для задоволення її базових потреб (в

їжі, одязі, житлі, медичній допомозі та соціальному обслуговуванні), щоб зберегти та відтворити повноцінне життя як члена суспільства.

Поряд з цим, у сфері соціального забезпечення під соціальним ризиком розуміється ймовірність настання матеріальної незабезпеченості внаслідок відсутності заробітку або трудового доходу з об'єктивних соціально значущих причин, зокрема, через втрату працездатності (професійні та загальні захворювання, нещасні випадки, у тому числі на виробництві) або відсутність попиту на працю (безробіття), а також у зв'язку з додатковими витратами на утримання дітей та інших членів сім'ї, яким потрібна допомога, задоволення потреб у медичних і соціальних послугах [1, с. 18].

Отож, як зазначає В. В. Кривошеїна, соціальний ризик – це соціально значуща обставина об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни або члени їхніх сімей не здатні самостійно утримувати себе, а тому потребують додаткового матеріально-го захисту з боку держави [1, с. 18].

Як підтверджують подані вище дефініції соціального ризику, в колі вітчизняних науковців не вироблено єдиного підходу до розкриття сутності цього поняття. Так, нами простежено за декількома науковими підходами, відповідно до яких соціальний ризик – це: ймовірність втрати людиною матеріальних засобів для задоволення її базових потреб; ймовірність настання матеріальної незабезпеченості внаслідок відсутності трудового доходу; соціально значуща обставина об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни не здатні самостійно утримувати себе.

У тому разі, коли людина втрачає матеріальні засоби або у неї настає матеріальна незабезпеченість, або вона не здатна самостійно утримувати себе, що обумовлено об'єктивними соціально значущими

обставинами, потребується додатковий матеріальний захист з боку держави. При цьому об'єктивні соціально значущі обставини означаються соціальними ризиками, прикладами яких є: втрата працездатності, відсутність попиту на працю, додаткові витрати, зокрема на задоволення потреб у медичних і соціальних послугах тощо.

У ході розвитку суспільства можуть виникати різні соціальні ризики, які прийнято розділяти на традиційні й нетрадиційні. Так, до традиційних належать ризики втрати або зменшення доходу внаслідок об'єктивних обставин: хвороби, безробіття, старості, трудового каліцтва, професійного захворювання, утримання дітей, вагітності та пололів, інвалідності, втрати годувальника. Такі соціальні ризики є типовими і мають найвищий коефіцієнт ймовірності виникнення у житті кожної людини. Натомість, відповідно до європейського досвіду, нетрадиційними соціальними ризиками є: підтримка сімей з дітьми, виховання та освіта дітей, догляд за хворими дітьми і батьками, допомога на будівництво та утримання житла, грошова підтримка матері на період перерваної професійної освіти, бідність тощо [1, с. 21–22].

Як свідчить практика, соціальні проекти розробляють в освіті для надання допомоги дітям, школярам, молоді; у сфері охорони здоров'я населення – для пропагування здорового способу життя; у сфері охорони навколишнього середовища – для вирішення екологічних проблем та допомоги тваринам; у сфері функціонування громад – для поліпшення якості життя людей; у соціальній сфері – для надання допомоги особам похилого віку, безхатькам, поліпшення безпеки, надання допомоги військовослужбовцям, мігрантам тощо [2, с. 39].

Звертаючись до визначення проекту соціального розвитку, зазначимо, що його називають тимчасовим унікальним заходом, обмеженим у часі та бюджеті, який

спрямований на позитивні зміни у соціальній сфері. Зокрема, до таких змін можна віднести зниження бідності, покращення добробуту, побудову елементів громадянського суспільства тощо [3, с. 48].

За проведеним узагальненням наукових підходів до розуміння сутності соціального проекту С. Ю. Чернета та О. В. Незбрицька роблять висновок, що це поняття визначається як нововведення, комплекс заходів, дії, певні рішення, діяльність, що реалізуються з метою досягнення соціального ефекту, який виявляється у забезпеченні матеріальних і духовних цінностей населення. Доповнюючи подану вище дефініцію, вітчизняні науковці розкривають сутність соціального проекту через сукупність заходів і дій з метою створення, підтримки та покращення матеріальних чи духовних цінностей, що має просторово-часові та ресурсні обмеження, а також позитивний соціальний вплив на людей [4, с. 231, 234].

Для кращого розуміння сутності соціальних проектів звернемося до ознак, які їх характеризують. Стосовно загальних ознак будь-яких проектів, то до них належать такі: цільовий характер, скоординованість діяльності проектної групи, обмеженість часу для реалізації, інноваційність та визначена відповідальність. Поряд з цим, на думку вітчизняних науковців, соціальні проекти як такі, що реалізуються здебільшого на некомерційній основі, мають наступні специфічні ознаки: унікальність (неповторність), тимчасовий характер, суперечливість, багатовекторність розвитку соціального об'єкту, множинність чинників його функціонування. Також важливою особливою ознакою сучасного соціального проекту є ефект поширення, тобто такий проект реалізується для вирішення соціальної проблеми, що, у свою чергу, створює поштовх до поліпшення економічного добробуту [2, с. 39].

Як зазначається у колі дослідників цієї проблематики, проекти соціальної спрямованості здійснюються окремими особами або групами людей, які працюють разом на благо інших, а не на особисту вигоду. Метою реалізації соціальних проєктів переважно є здійснення соціальних змін, які будуть корисні індивідууму, громаді або суспільству [5, с. 71].

За науково-експертним твердженням, важливою умовою розроблення і реалізації соціальних проєктів є обґрунтування їх доцільності – цінності, значущості, корисності, ефективності, прийнятності та здійсненності у визначений період часу. На основі багаторічного досвіду розроблення соціальних проєктів та участі в їх реалізації на загальнодержавному і місцевому рівнях наукові експерти вирізняють такі важливі показники, за допомогою яких обґрунтовується доцільність проєктів у соціальній сфері:

1. Відповідність цілей соціального проєкту пріоритетним напрямкам розвитку держави, що затверджені у відповідних програмних і стратегічних документах, програмам розвитку території реалізації проєкту, стратегічно важливим інвестиційним проєктам та цільовим програмам за напрямками соціального розвитку. Це дасть змогу визначити доцільність реалізації представленої проєктної пропозиції через її відповідність пріоритетним напрямкам соціального розвитку України.

2. Тривалість досягнутого ефекту від реалізації соціального проєкту. Ця одна з важливих характеристик соціального проєкту показує інвестору, що витрачені ресурси не тільки забезпечили очікуваний ефект, а й продовжують у певному періоді позитивно впливати на представників цільової групи, отримувачів послуг.

3. Соціальна резонансність очікуваного ефекту від реалізації соціального проєкту, тобто відчутність результатів такого

проєкту через поліпшення якості життя значного прошарку громадян, а не тільки його цільової групи. Такий показник дасть змогу обґрунтувати доцільність соціального проєкту шляхом доведення змістовності запланованих заходів, кожний з яких на виході є проміжним продуктом, здатним змінити наявну соціальну ситуацію, задовольняючи потреби більшої кількості людей, ніж цільова група.

4. Значущість (цінність) результатів реалізації соціального проєкту з позиції державного, суспільного і приватного секторів. Такий показник, зазвичай, визначається як вигода, яку отримують усі зацікавлені сторони у результаті реалізації соціального проєкту. Соціальними вигодами від реалізації проєктів у суспільному секторі можуть бути: зниження рівня безробіття або злочинності; створення нових високооплачуваних робочих місць; зміни у структурі зайнятості населення; розширення спектру соціальних послуг або зниження їхньої вартості тощо.

5. Ефективність інвестування у соціальний проєкт, яку можна розкрити за допомогою соціального ефекту, що характеризує міру задоволеності населення якістю життя, тобто надає уявлення про кількісну сторону досягнутих соціальних цілей, заради яких інвестиційний проєкт розробляли і здійснювали, а також соціальної ефективності, що вказує на підвищення якості життя людей у результаті соціально-інвестиційної діяльності [6, с. 32–35, 37–38].

Цікаво простежити за тим, як у науковому колі розрізняють поняття “соціальний ефект інвестицій” та “соціальна ефективність інвестицій”. Так, перше поняття визначає соціальний результат від інвестиційної діяльності, а друге – процес соціального інвестування. Головна відмінність полягає у тому, що соціальна ефективність інвестицій може бути отримана за умови

витрат, які суб'єкт інвестиційної діяльності здійснює для посилення свого значення у суспільстві, стимулювання економічного піднесення. Натомість, за наявності соціального ефекту інвестицій суб'єкт інвестиційної діяльності, крім отримання доходу, також задовольняє соціальні потреби суспільства, що створює корисний ефект від інвестиційної діяльності [6, с. 37].

Поряд зі з'ясуванням відмінності, важливо розкрити сутність того поняття, до якого ці дефініції мають безпосередній стосунок. Йдеться про поняття “соціальний інвестиційний проєкт”, яке у науковій спільноті визначають як комплексний план заходів, що передбачає вкладення інформаційних, фінансових, інтелектуальних, матеріальних, управлінських та інших ресурсів, а також спрямований на досягнення якісно нового соціального ефекту (зростання рівня і якості життя населення, забезпечення зайнятості, підтримку галузей соціальної сфери, запобігання соціальним конфліктам тощо) і здійснюваний у певний термін [7, с. 162, 166].

Різні види соціальних проєктів, залежно від джерел їх фінансування, подано на рис. 1.

Наприклад, проєкти з надання соціальних послуг для людей з особливими потребами можна віднести до різних видів, зважаючи на джерела, з яких здійснюється їх фінансування. Водночас, важливо зауважити, що такі проєкти через відсутність комерційної складової є непривабливими для власників приватного капіталу, до них не застосовуються класичні підходи до інвестування, а також вони не підлягають проєктному фінансуванню. Переважну більшість проєктів з надання соціальних послуг для людей з особливими потребами фінансують з державного та місцевих бюджетів. При цьому, зростає роль громадських організацій та благодійних фондів,

донорів і меценатів у фінансовому забезпеченні функціонування таких проєктів. Також фіксуються випадки реалізації проєктів з надання соціальних послуг для людей з особливими потребами у рамках корпоративної соціальної відповідальності [9, с. 103].

Провівши спостереження за реалізованими проєктами найбільш вагомими донорських міжнародних організацій в Україні, науковці-експерти узагальнюють пріоритети інвестування за такими основними напрямками діяльності: створення ефективної системи державного управління, сприяння економічному розвитку та формування конкурентоспроможної ринкової економіки, розвиток інфраструктури, захист навколишнього середовища та впровадження енергозберігаючих технологій, сприяння регіональному розвитку і розвитку місцевого самоврядування, розбудова громадянського суспільства та реалізація соціальних реформ. Що важливо, різні аспекти людського розвитку, зокрема освіти та охорони здоров'я, ринку праці, соціального захисту та соціальної інтеграції, перебувають у полі зору провідних донорів міжнародної допомоги Україні [10, с. 137].

Починаючи з 1997 р., в Україні реалізовували низку соціальних проєктів за фінансовою участю Міжнародного банку реконструкції та розвитку (табл. 1). Як можна бачити з даних табл. 1, одні з них були короткостроковими, а інші – розраховані на довгостроковий період. Так, соціальний проєкт “Модернізація системи соціальної підтримки населення України” було розпочато у 2014 р., а заплановано завершити – у 2023 р. Саме він потребує найбільше грошових коштів, оскільки його вартість становить 450 млн грн.

Більшу увагу зосередимо на соціальному проєкті “Модернізація системи со-

Рис. 1. Види соціальних проєктів за джерелами фінансування*

* Побудовано на основі [8, с. 83].

ціальної підтримки населення України” та розкриємо завдання, виконання яких спрямовано на реалізацію його мети – досягнення результативності функціонування системи соціальної допомоги та соціальних послуг для малозабезпечених сімей. Зокрема, йдеться про такі завдання: розширення програми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім’ям для поліпшення доступу вкрай бідного населення до цієї програми; підтримка заходів, спрямованих на підвищення ефективності адміністрування соціальних виплат і послуг; поширення сімейних форм виховання

дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також соціальна підтримка сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, для недопущення влаштування дітей в інтернатні заклади [12].

Додатково важливо наголосити на тому, що в Україні розроблено декілька національних стратегій та державних програм, які спрямовані на деінституалізацію дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а також розвиток альтернативних форм опіки дітей. Саме соціальний проєкт “Модернізація системи соціальної підтрим-

Таблиця 1

**Соціальні проєкти за фінансовою участю
Міжнародного банку реконструкції та розвитку***

Соціальні проєкти	Мета соціального проєкту	Термін реалізації соціального проєкту	Вартість соціального проєкту
Проект підтримки соціального захисту	Підвищення ефективності функціонування системи надання житлових і комунальних субсидій	1997–1998 рр.	2,6 млн грн
Фонд соціальних інвестицій	Покращення умов життя бідних і вразливих груп населення, розширення можливостей громад та вразливих груп населення у вирішенні місцевих соціальних проблем, створення моделі адресності надання соціальних послуг	2002–2008 рр.	50,2 млн грн
Авансова позика на підготовку запропонованого проєкту “Підвищення ефективності управління реформою системи соціального захисту в Україні”	Побудова системи фінансового управління для проєкту, впровадження єдиної технології прийому громадян на базі пілотних управлінь праці та соціального захисту населення, розробка та застосування моделі інформування громадськості на центральному, регіональному та місцевому рівнях	2004–2006 рр.	2 млн грн
Удосконалення системи соціальної допомоги	Реформування системи соціального захисту населення шляхом забезпечення адресності та підвищення ефективності управління програмами соціальної допомоги	2006–2012 рр.	101,8 млн грн
Модернізація системи соціальної підтримки населення України	Підвищення ефективності надання соціальної допомоги та соціальних послуг для малозабезпечених сімей, покращення процесу їх адміністрування, підтримка розвитку сімейних форм опіки дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів, дітей з обмеженими можливостями, які виховуються в інтернатних закладах	2014–2020 рр.	300 млн грн
Додаткове фінансування для проєкту “Модернізація системи соціальної підтримки населення України”	Покращення результатів надання соціальної допомоги та соціальних послуг для малозабезпечених сімей	2020–2023 рр.	150 млн грн

* Складено на основі [11; 12; 10, с. 141; 13; 14].

ки населення України” покликаний реалізувати ці програми через надання можливості дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, зростати в умовах, максимально наближених до сімейних, шляхом влаштування таких дітей до прийомних сімей, усиновлення, виховання у дитячих будинках сімейного типу [11].

Названий вище соціальний проєкт має на меті надання допомоги у трансформації інтернатних закладів для організації сімей-

них форм виховання дітей. Такий процес трансформації передбачає комплексний підхід, який охоплює: виявлення інтернатів із найгіршим рівнем якості життя дітей, збільшення обсягів надання послуг з догляду на сімейній основі, а також прийняття рішення щодо трансформації конкретних інтернатів з поступовим виведенням дітей, які там перебувають (повернення у біологічні сім’ї або влаштування до сімейних форм виховання); створення на базі

інтернатів, що реформуються, центрів для надання соціальних послуг або форм виховання дітей в умовах, максимально наближених до сімейних; активне пропонування послуг раннього виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, для вчасного вирішення проблем сім'ї і попередження потрапляння дітей в інтернатні заклади [15].

Висновки. За результатами обґрунтування теоретичних і практичних аспектів функціонування соціальних проєктів, для фінансування яких використовують різні джерела ресурсів, можемо сформулювати наступні висновки:

1. Серед кількох розглянутих наукових підходів до розкриття сутності соціального ризику виокремлено підхід, відповідно до якого під цим поняттям розуміється соціально значуща обставина об'єктивного характеру, з настанням якої громадяни не здатні самостійно себе утримувати, тому потребують додаткового матеріального захисту з боку держави. Такою соціально значущою обставиною може бути втрата працездатності, відсутність попиту на працю, додаткові витрати на задоволення потреб у медичних і соціальних послугах. Насправді ж, увесь перелік соціально значущих обставин, які означаються соціальними ризиками, є доволі великим й охоплює як типові з високою ймовірністю виникнення, так і нетипові з невисокою ймовірністю виникнення у житті кожної людини соціальні ризики.

2. При обґрунтуванні теоретичних основ функціонування проєктів соціальної спрямованості головну увагу звернуто на окреслення їхньої мети. Встановлено, що проєкти соціального розвитку спрямовані на зниження бідності, покращення добробуту, побудову елементів громадянського суспільства тощо. Такі позитивні зміни у соціальній сфері мають бути корисні для індивідуума, громади або суспільства загалом.

Підтримано науково-експертне твердження про те, що важливою умовою розроблення і реалізації соціальних проєктів є обґрунтування їх доцільності за допомогою низки показників. Серед них – соціальний ефект, що характеризує міру задоволення населення якістю життя, а також соціальна ефективність, яка вказує на підвищення якості життя людей у результаті соціально-інвестиційної діяльності.

3. Встановлено, що залежно від того, які джерела фінансових ресурсів використовують для фінансування соціального проєкту, він може бути різних видів. З усіх різновидів соціальних проєктів виокремлено соціальні за фінансовою участю міжнародних фінансових організацій та проаналізовано практику їх реалізації на прикладі соціального проєкту "Модернізація системи соціальної підтримки населення України". Визначено, що метою його реалізації є досягнення результативності надання соціальної допомоги і соціальних послуг для малозабезпечених сімей.

Зважаючи на те, що залежно від джерел фінансових ресурсів, які використовують на фінансування, соціальні проєкти можуть бути спонсорські, інвестиційні, кредитні, бюджетні, грантові, благодійні, а також реалізовуватися за рахунок коштів організацій, зібраних коштів, членських внесків або взагалі не потребувати фінансування, варто було б продовжити наукове дослідження у напрямку обґрунтування прикладних аспектів функціонування різних видів проєктів соціального спрямування в Україні.

Список використаних джерел

1. Кривошеїн В. В. *Соціальні ризики постсучасності: сутність та класифікація. Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках.* 2018. Т. 1, Вип. 1–2. С. 16–28.
2. Кропельницька С. О., Мигович Т. М., Кулеша-Любінець М. М. *Розроблення та реаліза-*

ція соціальних проектів в Україні. Держава та регіони. Економіка та підприємництво. 2019. № 1 (106). С. 37–43.

3. Геращенко Н. О. Особливості формування цілей у проектах соціального розвитку. Управління проектами та розвиток виробництва. 2010. № 1 (33). С. 47–52.

4. Чернета С. Ю., Незбрицька О. В. Підходи до визначення сутності поняття “соціальний проект”. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2018. Вип. 24 (1). С. 228–236.

5. Кулініч Т. В., Пермінова О. С. Успішне управління соціальним проектом: від ідеї до реалізації. Науковий журнал “ЛОГОС. Мистецтво наукової думки”. Економічні науки. 2018. Грудень. (№ 1). С. 71–74.

6. Беззернюк Т. Соціальний проект в державному управлінні: обґрунтування доцільності реалізації. Публічне управління: теорія та практика. 2014. Вип. 1. С. 32–39.

7. Пономаренко О. Інструменти управління ризиками соціальних проектів. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. / голов. ред. С. Серьогін. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2008. Вип. 4 (34). С. 160–166.

8. Шкуро В. Типологія соціальних проектів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. 2012. № 6. С. 81–83.

9. Філімонова О. Б., Шинкарьок А. О. Фінансування соціальних проектів для людей з особливими потребами в Україні та Польщі. Фінансовий простір. 2017. № 1 (25). С. 103–111.

10. Герасименко Г. В. Соціальні інвестиції в Україні: роль міжнародних донорських організацій. Демографія та соціальна економіка. 2012. № 2 (16). С. 136–146.

11. Світовий банк надає нову позику на підтримку реформування системи соціального захисту населення України. URL : <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2014/07/03/world-bank-social-protection-reform-ukraine-new-loan>.

12. Проекти, що підтримуються МБРР. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekti-shcho-pidtrimuyutsya-MBRR.html>.

13. Ukraine – Social Investment Fund Project. URL : <http://documents1.worldbank.org/curated/en/327111474563321102/pdf/000020051-20140619110936.pdf>.

14. Реєстр проектів МФО. URL : <https://proifi.gov.ua/projects?page=1>.

15. Проект за участю Світового банку “Модернізація системи соціальної підтримки населення в Україні”. URL : <https://www.msp.gov.ua/content/proekti.html>.

References

1. Kryvoshein, V. V. (2018). Sotsialni ryzyky postsuchasnosti: sutnist ta klasyfikatsiia [Social risks of postmodernity: essence and classification]. Epistemolohichni doslidzhennia u filisofii, sotsialnykh i politichnykh naukakh – Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Science, 1–2, 16–28 (Vol. 1). [in Ukrainian].

2. Kropelnytska, S. O., Myhovych, T. M., Kulesha-Liubinets, M. M. (2019). Rozroblennia ta realizatsiia sotsialnykh proektiv v Ukraini [Development and implementation of social projects in Ukraine]. Derzhava ta rehiony – State and Regions, 1 (106), 37–43 [in Ukrainian].

3. Herashchenko, N. O. (2010). Osoblyvosti formuvannia tsilei u proektakh sotsialnoho rozvytku [Features of goal formation in social development projects]. Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva – Project management and production development, 1 (33), 47–52 [in Ukrainian].

4. Cherneta, S. Yu., Nezbrystka, O. V. (2018). Pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia “sotsialnyi projekt” [Approaches to defining the essence of “social project”]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, 24 (1), 228–236 [in Ukrainian].

5. Kulnich, T. V., & Perminova, O. S. (2018). Uspishne upravlinnia sotsialnym proektom: vid idei

do realizatsii [Successful management of a social project: from idea to implementation]. *Naukovyi zhurnal "ΛΟΗΟΣ. Mystetstvo naukovoï dumky"* – Scientific journal "ΛΟΓΟΣ. The Art of Scientific Thought", December, 1, 71–74.

6. Bezverkhniuk, T. (2014). *Sotsialnyi proekt v derzhavnomu upravlinni: obgruntuvannia dotsilnosti realizatsii* [Social project in public administration: substantiation of expediency of realization]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 1, 32–39 [in Ukrainian].

7. Ponomarenko, O., Serohin, S. (Ed.). (2008). *Instrumenty upravlinnia ryzykamy sotsialnykh proektiv* [Risk management tools for social projects]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual Problems of Public Administration*, 4 (34), 160–166. D.: DRIDU NADU [in Ukrainian].

8. Shkuro, V. (2012). *Typolohiia sotsialnykh proektiv* [Typology of social projects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 6, 81–83 [in Ukrainian].

9. Filimonova, O. B., & Shynkariuk, A. O. (2017). *Finansuvannia sotsialnykh proektiv dlia liudei z osoblyvymy potrebamy v Ukraini ta Polshchi* [Funding of social projects for people with special needs in Ukraine and Poland]. *Finansovyi prostir – Financial Space*, 1 (25), 103–111 [in Ukrainian].

10. Herasymenko, H. V. (2012). *Sotsialni investytsii v Ukraini: rol mizhnarodnykh donorskykh orhanizatsii* [Social investment in Ukraine: the role of international donor organizations]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and Social Economy*, 2 (16), 136–146 [in Ukrainian].

11. *Svitovyi bank nadaie novu pozyku na pidtrymku reformuvannia systemy sotsialnoho zakhystu naseleння Ukrainy* [The World Bank is providing a new loan to support the reform of Ukraine's social protection system]. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2014/07/03/world-bank-social-protection-reform-ukraine-new-loan>.

12. *Proekty, shcho pidtrymuiutsia MBRR* [Projects supported by the IBRD]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekti-shcho-pidtrimuyutsya-MBRR.html>.

13. *Ukraine – Social Investment Fund Project*. Available at: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/327111474563321102/pdf/000020051-20140619110936.pdf>.

14. *Reiestr proektiv MFO* [Register of IFO projects]. Available at: <https://proifi.gov.ua/projects?page=1>.

15. *Proekt za uchastiu Svitovoho banku "Modernizatsiia systemy sotsialnoi pidtrymky naseleння v Ukraini"* [Project with the participation of the World Bank "Modernization of the social support system in Ukraine"]. Available at: <https://www.msp.gov.ua/content/proekti>.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2020.